

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»

Навчально-науковий інститут психології та суспільних наук
Кафедра клінічної психології та психічного здоров'я

Савенкова І.І. Венгер Г.С.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА
ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

**«ПАТОПСИХОЛОГІЯ ТА ОСНОВИ ПСИХІАТРІЇ (з
психофармакологією)»**

**для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої
освіти спеціальності С4 Психологія спеціалізації «Клінічна
психологія»**

Одеса – 2026

**Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
(Протокол №10 від 26 лютого 2026р.)**

Автори:

Савенкова І.І., завідувач кафедри психології та психічного здоров'я Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор психологічних наук, професор.

Венгер Г.С., кандидат психологічних наук, доцент кафедри клінічної психології та психічного здоров'я Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Рецензенти:

Карсканова С.В., завідувач кафедри психології Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова., кандидат психологічних наук, доцент.

Мартінова Ю.Ю. доцент кафедри клінічної психології та психічного здоров'я Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського», кандидат медичних наук, доцент.

Рекомендовано до друку вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № від лютого 2026 р.).
УДК: 378:159.97+616.89]:615(07

Савенкова І.І. Венгер Г. С. Методичні рекомендації з дисципліни «Патопсихологія та основи психіатрії(з (психофармакологією)» для здобувачів другого (магістерського) рівня спеціальності С4 «Психологія» за ОПП «Клінічна психологія». – Одеса : Університет Ушинського, 2026. – 32 с.

Методичні рекомендації містять систематизоване викладання навчальної дисципліни, завдання до практичних занять та виконання самостійної роботи здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності С4 Психологія; висвітлюють загальні й окремі питання патопсихології відповідно до нових стандартів навчальної програми.

Подано анотацію дисципліни, вимоги до знань і вмінь здобувачів, набутих у процесі вивчення дисципліни, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи, рекомендовану літературу, індивідуальні навчально-дослідні завдання.

ЗМІСТ

Навчально-тематичний план дисципліни.....	4
Вступ.....	6
Анотація навчальної дисципліни.....	7
Опис навчальної дисципліни.....	10
Плани практичних занять та завдання до самостійної роботи	11
Самостійна робота.....	17
Індивідуальні навчально-дослідні завдання.....	20
Критерії оцінювання.....	21
Засоби діагностування результатів навчання.....	25
Питання до екзамену	30
Рекомендована література.....	31

Навчально-тематичний план дисципліни

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	пр	інд.	с.р.		л	пр.	інд.	с.р.
Змістовий модуль 1.	Порушення пізнавальних психічних процесів									
Тема 1. Вступ до патопсихології, психіатрії та психофармакології.	22	3	4		15	22	1	1		20
Тема 2. Функціональна анатомія нервової системи та патофізіологія психічних розладів.	21	2	4		15	21	1	1		19
Тема 3. Психопатологія емоційних та вольових розладів і психофармакологія.	22	3	4		15	22	1	1		20
Разом за змістовим модулем 1	65	8	12		45	65	3	3		59
Змістовий модуль 2.	Порушення емоційно-вольових процесів									
Тема 4. Клінічна характеристика порушень свідомості та фармакотерапія гострих станів.	20	3	4		13	20	1	1		18
Тема 5. Психічні розлади при соматичних захворюваннях та психофармакологія психосоматичних станів.	20	3	4		13	20	1	1		18
Тема 6. Деменції: етіологія, класифікація, клініка та психофармакотерапія.	22	3	4		15	22	1	2		19

Тема 7. Функціональні розлади психіки, ендогенні психози та їх лікування.	23	4	4		15	23	1	2		20
Тема 8. Основи психофармакології.	20	3	2		15	20	1	1		18
Разом за змістовим модулем 2	105	16	18		71	105	5	7		93
Усього годин	180	24	30	10	116	180	8	10	10	152

Вступ

Методичні рекомендації призначені для студентів спеціальності С4 «Психологія» другого (магістерського) рівня вищої освіти, які навчаються за ОПП «Клінічна психологія», у якості допомоги при підготовці до практичних занять та виконання самостійної роботи з дисципліни «Патопсихологія та основи психіатрії (з психофармакологією)».

Методичні рекомендації розроблені на підставі Закону України «Про вищу освіту», Положення про організацію освітнього процесу у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Положення про порядок подання навчально-методичних видань у державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського».

Методичні рекомендації містять рекомендації до виконання практичних занять та самостійної роботи здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності С4 Психологія; навчально-методичний план дисципліни, анотацію навчальної дисципліни; план практичних занять та завдання до самостійної роботи; технологічну карту дисципліни; індивідуальне навчально-дослідне завдання; критерії оцінювання за різними видами роботи, критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю; засоби діагностування результатів навчання; питання до екзамену; тестові завдання для перевірки знань; рекомендовану літературу.

Сподіваємося, що методичні рекомендації допоможуть студентам успішно підготуватися до практичних занять та засвоїти матеріал для самостійного опрацювання.

Анотація навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Патопсихологія та основи психіатрії» (з психофармакологією): надання здобувачам уявлення основ спеціальних знань у галузі соціальних та поведінкових порушень психічних процесів, зі змістом дослідницької та практичної діяльності практичних психологів у відповідності до вимог вищої школи; ознайомлення з предметом, об'єктом, базовими категоріями, методологією патопсихології, завданнями, принципами, формами й методами соціально – психологічного впливу на свідомість особистості майбутнього психолога та підготовка майбутніх фахівців до роботи з клієнтами при порушеннях психічних процесів, психологічними особливостями порушенням психічних процесів; поглибленого розуміння порушень психічних процесів при психічних захворюваннях; Набуття компетентності щодо розуміння впливу фармакологічних препаратів на психічний стан пацієнта.

Сформувані мотивацію щодо використання набутих знань у професійній діяльності.

Дозвіл на використання ШІ: здобувачам вищої освіти дозволено використання генеративних інструментів штучного інтелекту (ШІ) для виконання письмових робіт, наукових досліджень та інших завдань. Однак робота повинна містити оригінальні висновки, аналіз та критичне осмислення.

Можливість перезарахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті

Мета: Ця можливість надається для сприяння індивідуальним освітнім траєкторіям, визнання попереднього досвіду та досягнень здобувачів, а також для оптимізації їхнього навчального навантаження.

Очікувані програмні результати навчання:

ПРН2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів; проводити психодіагностику в клініці.

ПРН5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість; здійснювати психологічні втручання.

ПРН10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

ПРН13. Організація професійної взаємодії та ведення документообігу.

ПРН14. Вирішення етичних дилем та інших проблем, пов'язаних з професійною етикою і практикою.

Очікувані результати вивчення дисципліни

знати:

- теоретичні основи патопсихології;
- порушення психічних процесів;
- особливості порушення пізнавальних, емоційних, вольових процесів при психічних захворюваннях;

- симптомокомплекс патопсихологічних реєстр-синдромів

уміти:

- використовувати психосимптоматику психічних розладів при психологічному супроводу пацієнтів з виявленими психічними порушеннями психіки;
- використовувати психодіагностичний інструментарій в оцінці порушень пізнавальних, емоційних, та вольових процесів при психічних розладах;
- обирати основні домени для планування реабілітаційної роботи з пацієнтами при наявності психічних розладів.

Здобувачі, які використовують ІІІ для допомоги у виконанні завдань, зобов'язані:

- у передмові зазначити факт використання ІІІ у роботі.
- пояснити як саме ІІІ допоміг у створенні тексту (генерація ідей, перевірка фактів, формулювання висновків).
- пояснити, які частини тексту були створені за допомогою ІІІ і в яких аспектах вносено власні корективи

Процедура визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті Перезарахуванню підлягають лише ті результати навчання (знання, вміння), які відповідають програмним результатам навчання або змісту навчальних тем дисципліни «Патопсихологія та основи психіатрії (з психофармакологією)».

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК 03. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 04. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 07. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні компетентності:

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та/або практики; аналізувати та визначати потреби клієнта / пацієнта.

СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності; обирати психодіагностичні інструменти та інтерпретувати результати.

СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності; вести документацію, в т. ч. електронну.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію; оцінювати ефективність обраної стратегії та застосування промоційних та профілактичних інструментів.

СК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги у складних життєвих ситуаціях; планувати промоційну та профілактичну стратегію для пацієнта.

Міждисциплінарні зв'язки: функція та специфіка роботи психолога в клініці, нейроанатомія та психофізіологія вищих психічних функцій, психодіагностика психічних розладів та їх реабілітація, психосоматичні розлади, напрямки та методи психотерапії, реабілітаційна психологія., нейропсихологія.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 6	Галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини ОПП Клінічна психологія	Статус дисципліни: Обов'язкова	
Змістових модулів - 3	ОПП «Клінічна психологія» Спеціальність С4 Психологія	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання - доповідь		1-й	1-й
Загальна кількість годин - 180		Семестр	
		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: Аудиторних – 4 Самостійної роботи студента - 6	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Лекції	
		24 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	10 год.
		Самостійна робота	
		126 год.	162 год.
		Індивідуальні завдання:	
10 год.	10 год.		
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 30% : 70%

для заочної форми навчання – 10% : 90%

Плани практичних занять та завдання до самостійної роботи

№ теми	Назва теми	Кількість годин	
1	<i>Семінар «Загальні поняття та терміни в патопсихології та психіатрії з психофармакологією»</i>	4	1
2	<i>Круглий стіл «Анатомічна структура нервової системи та її порушення у взаємозв'язку з орушеннями психічних процесів»».</i>	4	1
3	<i>Семінар – практикум «Порушення емоційних та вольових процесів і психофармакологія»</i>	4	1
4	<i>Дискусія «Види порушення свідомості та фармакотерапія гострих станів, критерії діагностики»</i>	4	1
5	<i>Тренінг «Соматогенні порушення психіки, навички роботи з пацієнтами»</i>	4	1
6	<i>Вирішення практичних завдань «Делірій: види, характеристика, вплив психофармакології»</i>	4	2
7	<i>Дискусія: «Особливості функціональних розладів психіки. Ендогенні психози та принципи психофармакотерапії, їх вплив на психологічний супровід пацієнтів»</i>	4	2
8	<i>Дискусія: «Вплив психоактивних препаратів на мозок людини»</i>	2	1
	Разом	30	10

Практичні заняття

Практичне заняття 1

Семінар «Методологічні основи, сучасні тенденції та використання ШІ у клінічній психології та нейропсихології»».

Форма організації на занятті:

Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:

1. Предмет, задачі та методи дисципліни “Клінічна психологія та нейропсихологія: нейродіагностика, корекція та нейрореабілітація ”.
2. Історичний нарис розвитку клінічної психології та нейропсихології.
3. Основні поняття у клінічній психології.
4. Загальні принципи функціонування мозку людини.
5. Методологічні принципи клінічної психології.
6. Методи психологічного дослідження у клініці.

Обов'язкове практичне завдання:

Робота в малих групах.

1. Дати характеристику методологічним особливостем клінічної психології як галузі психології.

2.Скласти таблицю щодо предмета, завдання та структури порушень пізнавальних психічних процесів при органічних ураженнях ЦНС та психічних захворюваннях; провести диференціацію таких станів. Результати доповіді на практичному занятті.

Рекомендова література:

[1], [3], [5], [7], [9], [10], [12].

Практичне заняття 2

Круглий стіл «Хронопсихологічне прогнозування у плануванні реабілітаційних програм».

Форма організації на занятті:

Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:

1.Хронопсихологічне прогнозування. Характеристика. Функції клінічного психолога у клініці на етапі хронопсихологічного прогнозування.

2.Психологія хворого. Характеристика. Функції психолога у клініці на етапі терапевтичного процесу.

Обов'язкове практичне завдання:

Робота в малих групах.

1.Скласти таблицю структурних компонентів психологічного діагностичного процесу у клініці.

2.Порівняти основні наукові підходи щодо вивчення психодіагностики на етапі діагностичного та терапевтичного процесу.

3. Скласти таблицю складових психологічного терапевтичного процесу. Результати доповіді на практичному занятті.

Рекомендова література:

[2], [4], [5], [6], [8], [10], [13].

Практичне заняття 3

Семінар «Нейрокогнітивні розлади: методики виявлення та оцінки».

Форма організації на занятті:

Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:

1. Нейрокогнітивні розлади. Особливості поведінки.

2.Види методик, виявлення, оцінка, характеристика.

3.Основні прояви нейрокогнітивних розладів.

4.Основні категорії із нейрокогнітивними розладами.

Обов'язкове практичне завдання:

Питання для дискусії робота в малих групах:

1. Дати характеристику формам перебігу нейрокогнітивних розладів.

2. Порівняти основні психологічні структурні компоненти прояву різних форм дизонтогеній. Стисло обґрунтуйте свою відповідь.

3. Розробити структурно-логічну схему розвитку нейрокогнітивних розладів.

4.Розробити порівняльну таблицю нейрокогнітивних розладів.

Результати доповіді на практичному занятті.

Рекомендова література:

[2], [3], [5], [7], [8], [10], [14].

Практичне заняття 4

Семінар «Вирішення практичних завдань «Побудова індивідуальної програми нейрореабілітації».

Форма організації на занятті:

Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:

1. Специфіка індивідуальної програми нейрореабілітації.
2. Мультидисциплінарна команда. Напрямки роботи.
3. Диференційований підхід в складанні програми з нейрореабілітації.

Обов'язкове практичне завдання:

Питання для дискусії (робота в малих групах)

1. Дати характеристику можливостей фахівців мультидисциплінарної команди (зробити таблицю)
 2. Проаналізувати психологічні особливості перебігу психопатій, розробити психологічний інструментарій та реабілітаційні заходи.
- Результати доповісти на практичному занятті.

Рекомендова література:

[1], [2], [5], [6], [8], [11], [12].

Практичне заняття 5

Семінар «Інтегративний підхід у медико-психологічній реабілітації».

Форма організації на занятті:

Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:

1. Поняття медико-психологічній реабілітації.
2. Критерії медико-психологічній реабілітації.
3. Клініко-фізіологічні основи поведінки відхилення.
4. Напрямки інтегративного підходу у медико-психологічній реабілітації.

Обов'язкове практичне завдання:

Питання для дискусії (робота в малих групах):

1. Розробити порівняльну таблицю прояву різних форм прояву поведінки відхилення.
 2. Розробити критерії медико-психологічної реабілітації (скласти порівняльну таблицю).
- Результати доповісти на практичному занятті.

Рекомендова література:

[1], [2], [5], [6], [8], [11], [12].

Практичне заняття 6

Семінар «Бодинамічний підхід та методи когнітивної нейрокорекції».

Форма організації на занятті:

Психодіагностика порушень пізнавальних психічних процесів та розробка відповідних реабілітаційних заходів:

1. Фактори формування розладів поведінки.
2. Соціально-психологічні фактори поведінки відхилення.
3. Поняття бодинамічного підходу.
4. Психологічні особливості когнітивної нейрокорекції.

5. Основні форми когнітивної нейрокорекції.

Обов'язкове практичне завдання:

Підготовка психодіагностичного інструментарію та реабілітаційних заходів:

1. Розробити алгоритм роботи бодинамічного підходу.
2. Розробити напрямки та програму реабілітаційних заходів осіб із адитивною поведінкою спираючись на бодинамічний підхід.
4. Розробити напрямки та програму реабілітаційних заходів осіб із сексуальними девіаціями спираючись на бодинамічний підхід.

Рекомендова література:

[1], [2], [5], [6], [8], [11], [12]

Практичне заняття 7 «Дизонтогенії у дітей та підлітків: нейропсихологічний погляд»

Форма організації на занятті:

1. Фактори формування дизонтогенії у дітей та підлітків.
2. Соціально-психологічні фактори поведінки відхилення.
3. Класифікація дизонтогенії у дітей та підлітків.
4. Психологічні особливості дизонтогенії у дітей та підлітків.
5. Основні форми дизонтогенії у дітей та підлітків.

Обов'язкове практичне завдання:

Підготовка психодіагностичного інструментарію та реабілітаційних заходів:

1. Розробити алгоритм роботи з дітьми підлітками.
2. Розробити напрямки та програму реабілітаційних заходів осіб із дизонтогеніями.

Рекомендова література:

[1], [2], [5], [6], [8], [11], [12].

Практичне заняття 8

Семинар «Патохарактерологічний розвиток та його вплив на соціалізацію».

Форма організації на занятті:

1. Фактори формування патохарактерологічний розвиток та його вплив на соціалізацію.
2. Соціально-психологічні фактори поведінки відхилення.
3. Поняття патохарактерологічний розвиток.
4. Психологічні особливості патохарактерологічного розвитку.
5. Основні форми патохарактерологічного розвитку та його впливу на соціалізацію.

Обов'язкове практичне завдання:

1. Розробити алгоритм роботи формування патохарактерологічного розвитку та його впливу на соціалізацію.

Рекомендова література:

[1], [2], [5], [6], [8], [11], [12]

Практичне заняття 9.

Семінар «Виявлення девіантних форм поведінки».

Форма організації на занятті:

1. Поняття девіантної форми поведінки.
2. Критерії виявлення девіантних форм поведінки.
3. Клініко-фізіологічні основи девіантних форм поведінки.
4. Напрямки девіантних форм поведінки.

Обов'язкове практичне завдання:

Питання для дискусії (робота в малих групах):

1. Розробити порівняльну таблицю прояву різних форм девіантної поведінки.
2. Розробити критерії девіантної форм поведінки (скласти порівняльну таблицю).

Результати доповісти на практичному занятті.

Рекомендова література:

[1], [2], [5], [6], [8], [11], [12].

Практичне заняття 10.

Семінар «Вирішення практичних завдань «Аналіз факторів ризику формування розладів поведінки»»

Форма організації на занятті:

1. Поняття факторів ризику формування розладів поведінки.
2. Критерії факторів ризику формування розладів поведінки.
3. Клініко-фізіологічні основи факторів ризику формування розладів поведінки.
4. Напрямки формування розладів поведінки.

Обов'язкове практичне завдання:

Питання для дискусії (робота в малих групах):

1. Розробити порівняльну таблицю прояву різних форм розладів поведінки.
2. Розробити критерії розладів поведінки (скласти порівняльну таблицю).

Результати доповісти на практичному занятті.

Рекомендова література:

[1], [2], [5], [6], [8], [11], [12].

Практичне заняття 11. «Клінічні кейси нейропсихологічної реабілітації»

Форма організації на занятті:

1. Фактори формування нейропсихологічної реабілітації.
2. Соціально-психологічні фактори нейропсихологічної реабілітації.
3. Класифікація нейропсихологічної реабілітації.
4. Психологічні особливості нейропсихологічної реабілітації.
5. Основні форми нейропсихологічної реабілітації.

Обов'язкове практичне завдання:

Підготовка психодіагностичного інструментарію та реабілітаційних заходів:

1. Розробити алгоритм роботи напрямків з нейропсихологічної реабілітації.
2. Розробити напрямки та програму реабілітаційних заходів осіб із порушеннями поведінки.

Рекомендова література:

[1], [2], [5], [6], [8], [11], [12].

Практичне заняття 12

Круглий стіл «Використання психофізіологічних маркерів у моніторингу ефективності реабілітації».

Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:

1. Психофізіологічні маркери у моніторингу ефективності реабілітації.
- 2.

Обов'язкове практичне завдання:

Робота в малих групах.

1. Скласти таблицю структурних компонентів використання психофізіологічних маркерів у моніторингу ефективності реабілітації. Результати доповісти на практичному занятті.

Рекомендова література:

[2], [4], [5], [6], [8], [10], [13]

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна	Кількість годин заочна	Форми контролю
1	<p>«Введення в науку «Основи патопсихології та психофармакологія» Засвоєння базових понять та класифікацій психічних розладів, знайомство з історією розвитку патопсихології та основ психіатрії; Розвиток вміння оперувати поняттями «психічне здоров'я», «психічний розлад», «патопсихологічний симптом»; Первинне ознайомлення з роллю медикаментозної терапії в системі психіатричної допомоги. Введення поняття «психофармакотерапія».</p>	15	20	Індивідуальна, групова співбесіда усне опитування, перевірка практичних завдань, екзамен
2	<p>«Анатомічна структура нервової системи та її порушення». Ознайомлення з функціональною анатомією нервової системи, нейрогуморальною регуляцією, її порушення, патофізіологічними механізмами розвитку розладів; Усвідомлення зв'язку між пошкодженнями нервової системи та клінічними проявами психопатології. Розвиток порушень психічних процесів; функції, властивості та класифікація порушень психічних процесів. Включення психофармакологічного підходу до корекції симптомів при органічних ураженнях ЦНС.</p>	15	19	
3	<p>«Порушення емоційних та вольових процесів» Вивчення порушень афективної сфери (депресії, тривожні стани, ейфорія, апатія), оцінка вольових розладів (гіпербулія, абулія); Етіологія, патогенез порушення емоцій. Психофармакологія при емоційних розладах: антидепресанти, транквілізатори, нормотиміки. Механізми дії, показання, побічні ефекти.</p>	15	20	
4	<p>«Види порушення свідомості» Формування знань про види порушень свідомості: виключення (кома та її види), затьмарення та виключення, їх основні види (делірій, онейроїд, аменція); Фармакотерапія гострих станів: нейролептики, седативні засоби, купірування делірію.</p>	13	18	

5	<p>«Соматогенні порушення психіки» Вивчення психічних розладів, пов'язаних із соматичними захворюваннями, включно з астеничними, тривожними, фобічними та соматоформними розладами; Астеничний синдром. Астено-депресивний синдром. Депресивні розлади. Психологічні діагностичні критерії. Рекурентний депресивний розлад. Астено-фобічні розлади. Тривожно-фобічні розлади. Агрофобія. Соціальні фобії. Соматизований розлад. Іпохондричний розлад. Психопатизація. Делірій, спричинений алкоголем. Маніакальний синдром. Гіпоманія. Органічні, включаючи симптоматичні, психічні розлади. Застосування психофармакології в психосоматичних станах: анксолітики, нейролептики, антидепресанти. Роль фармакологічної корекції в лікувальних стратегіях.</p>	13	18	
6	<p>«Делірій: види, характеристика, основи фармакотерапії (інтеграція психофармакології)» Розуміння етіології, перебігу, проявів і класифікацій деменцій; деменція при хворобі Альцгеймера. Судинна деменція. Мультиінфарктна деменція. Субкортикальна судинна деменція. Деменція при хворобі Паркінсона. Деменція при хворобі Крейтцфельдта-Якоба. Деменція Гентингтона. Деменція при хворобі Піка. Деменція при епілепсії. Деменція при нейросифілісі. Основи психофармакотерапії при деменціях: ноотропи, антипсихотики, антидепресанти. Паліативні й підтримувальні підходи.</p>	15	19	
7	<p>«Особливості функціональних розладів психіки. Ендогенні психози та принципи психофармакотерапії (інтеграція психофармакології)» Вивчення невротичних і психотичних розладів (неврози, ПТСР, депресія, біполярні афективні розлади); Невротичні, пов'язані зі стресом, і соматоформні розлади. Невротичні психогенні психози. Ситуаційні психогенні реакції. Неврози (невротичні розлади). Неврастенія. Реактивні та постстресові розлади. Реактивний параноїд. Психосоматичні захворювання. Основні</p>	15	20	

	клінічні форми прихованої депресії. Цефалгічний синдром. Діенцефальний синдром. Афективні розлади настрою. Психофармакологія ендогенних психозів: антипсихотики, стабілізатори настрою, комбінована терапія. Ризики й побічні ефекти. Співпраця психолога з психіатром.			
8		15	18	
Разом		116	93	

Індивідуальні навчально-дослідні завдання (план дослідження)

№ з/п	Тематика (за вибором)	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Психодіагностика порушення сприймання, мислення. Використання ШІ у психодіагностичній роботі клінічного психолога		
2	Дослідити порушення пам'яті та інтелекту при психічних захворюваннях		
3	Дослідити порушення уваги при психічних захворюваннях		
4	Дослідити порушення свідомості при психічних захворюваннях		
5	Дослідити прояви ендогенних психозів, їх характеристика		
6	Дослідити психосимптоматику маніакально-депресивного психозу		
7	Розробити психодіагностичний інструментарій порушення психічного стану		
8	Фармакокінетика та психічний стан людини.		
	Разом	10	10

ЗДОБУВАЧ ПРИ ВИКОНАННІ ІНДЗ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ, НЕ ДОПУСКАТИ АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (відповідно до ст. 69 Закону України «Про вищу освіту»).

Види академічного плагіату:

- копіювання;
- перефразування;
- компіляція;
- використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;
- подання як власних робіт (тез, аналітичних звітів, письмових робіт, есеїв тощо), виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання.

Критерії оцінювання
Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні заняття	0	Здобувач не бере участі в практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильну відповідь на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел.
	1	Здобувач виконує більшість завдань практичних занять і самостійної роботи; в цілому відповідає на поставлені запитання, але не в змозі переконливо аргументувати свої відповіді, помиляється у використанні понятійного апарату.
	2	Знання здобувача є достатньо повними, студент самостійно застосовує відповідний навчальний матеріал, виконуючи практичні завдання; аналізує, робить висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але припускається неточностей. Здобувач самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконуючи практичні завдання. Виконані завдання у цілому відповідають вимогам, хоча мають незначні огріхи.
	3	Здобувач виконує всі завдання практичних занять і домашньої/самостійної роботи; демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на питання під час усного і письмового опитування; бере активну участь у обговоренні питань, користується додатковою науковою літературою; самостійно опрацьовує першоджерела, щоб виконати додаткові завдання; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми, теми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; активно, вміло працює в парі/групі/команді; здатний публічно представити матеріал.
Самостійна робота	0	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконує елементарні прийоми практичних завдань.
	1	Здобувач володіє знаннями, демонструє відповідні результати навчання, використовує їх у нестандартних ситуаціях, але допускає помилки; з похибками виконує та аналізує практичні завдання.
	2	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні

		завдання.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання: розробка плану дослідження (за вибором)	0	Завдання не виконано. Не зараховуються роботи, які є плагіатом або передруком з мережі Інтернет.
	1...3	Завдання виконано формально, без виокремлення практичної, емпіричної частини дослідження плану.
	4...6	Завдання виконано з творчим підходом, містить розділ теоретико-методологічної частини дослідження, програми дослідження, обґрунтування використання психодіагностичного інструментарію.
	7...9	Завдання виконано, але всі розділи плану дослідження не розкрито в повному обсязі. Присутні помилки в розрахунках емпіричної частини дослідження, без достовірності отриманих результатів дослідження.
	10..12	Завдання виконано на належному рівні, але не простежується творчого підходу до написання бізнес-плану. Є огріхи в захисті роботи.
	13..14	Завдання виконано з творчим підходом, містить нешаблонні фрази, розгорнуте, цікаве, відрізняється власними роздумами, висновками, представлено з допомогою внесення до плану методів математичної обробки результатів дослідження, що забезпечує надійність та валідність дослідження.
Письмова робота	0..1	Здобувач не менше ніж на 30% контрольних завдань надав правильну відповідь – початковий рівень знань
	2	Здобувач не менше ніж на 50% контрольних завдань надав правильну відповідь – початковий рівень знань
	3	Здобувач на 51% - 70% контрольних завдань надав правильну відповідь – середній рівень знань
	4	Здобувач на 71% - 90% контрольних завдань надав правильну відповідь – достатній рівень знань
	5	Здобувач на 91% - 100% контрольних завдань надав правильну відповідь – високий рівень знань

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ЕКЗАМЕН)

Для навчальної дисципліни «Психодіагностика психічних розладів та їх реабілітація» за навчальним планом передбачено підсумковий контроль у формі екзамену, на який у структурі оцінювання відводиться 20 балів. Кількість балів здобувач отримує за оцінкою кожного з трьох питань білету усного екзамену. Здобувач може скласти екзамен, якщо кількість отриманих впродовж вивчення дисципліни балів (не менше 40). Накопичені здобувачем бали протягом вивчення навчальної дисципліни не анулюються, а сумуються. Оцінка на екзамені не може бути меншою за кількістю накопичених ним балів

Бали	Критерії
0 балів	Відповіді на запитання відсутні.
1–5 балів	Відповіді на запитання неповні, невпевнені. Відсутні приклади практичного використання.
6–10 балів	Здобувач вищої освіти не вміє логічно думати, робити власні висновки. Відповіді на запитання формальні, книжкові. Не наведено прикладів практичного використання в освітньому процесі
11–15 балів	Відповіді на запитання загалом правильні, проте наявні помилки у визначеннях. Здобувач вищої освіти намагається робити власні висновки, наводить приклади практичного використання в освітньому процесі.
16–20 балів	Здобувач вищої освіти вміє розмірковувати, робити власні висновки. Відповіді на запитання повні, обґрунтовані, логічно побудовані, з прикладами практичного використання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА ВИДАМИ КОНТРОЛЮ

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90-100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни виконуючи практичні завдання у сфері юридичної психології . При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що студент проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.
Добре (82-89 В)	Здобувач вільно володіє навчальним матеріалом і науково-понятійним апаратом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, аргументовано висловлює свої думки, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач у сфері юридичної психології, але припускається несуттєвих помилок. При виконанні практичних завдань, здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною.
Добре (74-81 С)	Здобувач добре володіє навчальним матеріалом, знає основні теоретичні положення, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, але припускається помилок які усуває за підтримки з боку викладача або однокурсників. Пояснює основні положення, дає правильні відповіді щодо форм юридичної психології при заданій зміні вихідних параметрів. Помилки у відповідях не є системними, впевнено працює за алгоритмом.

<p>Задовільно (64-73 D)</p>	<p>Здобувач володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу. Виконує завдання із допустимою кількістю грубих помилок. Виявляє базові знання: має загальні уявлення про систему, структуру, функції та інструменти юридичної психології. На задовільному рівні володіє термінологією, може аналізувати, порівнювати і робити висновки, але відповіді мало аргументовані, неповно обґрунтовані висновки, допускає ряд серйозних помилок при узагальненні та інтерпретації основних закономірностей, фактів та явищ, зміст окремих питань викладає частково, непослідовно, відповідь виявляє прогалини у знаннях. Не виявляє творчості у вирішенні навчально-виховних ситуацій, нестандартні ситуації викликають значні труднощі; здебільшого не має власної позиції</p>
<p>Задовільно (60-63 E)</p>	<p>Здобувач опанував навчальний матеріал в мінімально допустимому обсязі, передбачений програмою навчальної дисципліни. Відповіді неточні або мало аргументовані, з порушенням послідовності викладання. При розкритті теоретичних положень припускається серйозних помилок, неточності у розумінні та інтерпретації основних закономірностей. Має практичні навички, достатні для виконання завдань на рівні мінімально допустимих вимог. При вирішенні завдань виконує роботу за зразком (практичним коментарем), але не розуміє достатньою мірою мету роботи, не вміє самостійно робити узагальнюючий висновок. Виконує завдання зі значною кількістю грубих помилок.</p>
<p>Незадовільно (35-59 FX)</p>	<p>Здобувач недостатньо володіє навчальним матеріалом (менше, ніж половина обсягу навчального матеріалу), знання фрагментарні, під час відповіді припускається суттєвих помилок, не може викласти зміст основних положень, не вміє самостійно робити узагальнюючий висновок, необхідні практичні уміння роботи не сформовані, принципові помилки в ході виконання завдань, не може самостійно виконати роботу. Здобувач демонструє недостатній рівень навчальних результатів за заданими стандартами по деяких складових навчальної програми з дисципліни, що свідчить про необхідність їх доопрацювання та повторного складання контрольних заходів.</p>
<p>Незадовільно (0-34 F)</p>	<p>Здобувач не володіє навчальним матеріалом передбачений програмою навчальної дисципліни, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань, не усвідомлює мету вивчення дисципліни, відсутні практичні уміння та навички, не вміє орієнтуватися під час розв'язання практичних завдань, більшість навчальних завдань не виконано. Здобувач демонструє повну відсутність навчальних результатів за заданими стандартами по всіх складових навчальної програми з дисципліни, що свідчить про необхідність повторного вивчення курсу.</p>

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ

Шкала оцінювання за всіма видами контролю (для екзамену):

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	відмінно
82–89	B	добре
74–81	C	
64–73	D	задовільно
60–63	E	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Засоби діагностування результатів навчання

Оцінювання: індивідуальне опитування, колективна співбесіда, перевірка виконання практичних завдань, письмове опитування, презентація результатів самостійної роботи, екзамен. Демонстрування результатів навчання: дискусія, усні доповіді, робота в парах, круглий стіл, презентація результатів самостійної роботи.

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Клінічна психологія має предметом вивчення:
 - А) закономірності розвитку психічних явищ;
 - Б) свідомість людини;
 - В) психічні процеси;
 - Г) психічну діяльність людини.
2. Була узагальнена система міркувань і дій, які використовують при реалізації експериментального методу у клінічній психології:
 - А) Готтсданкерем;
 - Б) Поппером;
 - В) Вундтом;
 - Г) Лурія.
3. Перші уявлення про душу належать античному філософу:
 - А) Сократу;
 - Б) Платону;
 - В) Арістотелю;
 - Г) Геракліту.
4. Німецький зоолог Ернст Геккель сформулював:
 - А) біогенетичний напрям;
 - Б) соціогенетичну теорію;
 - В) концепцію конвергенції;
 - Г) когнітивно-генетичну теорію.
5. Психодраму було засновано:
 - А) Фрейдом;
 - Б) Адлером;
 - В) Юнгом;
 - Г) Морено.
6. Який пізнавальний процес забезпечує відображення мозком властивостей предметів чи явищ в цілому?
 - А) відчуття;
 - Б) сприймання;
 - В) пам'ять;
 - Г) мислення.
7. Який пізнавальний процес забезпечує опосередковане відображення мозком предметів чи явищ?
 - А) відчуття;
 - Б) сприймання;
 - В) пам'ять;
 - Г) мислення.
8. Когнітивна психотерапія в патопсихології виникла як один із напрямів:
 - А) поведінкової психотерапії;
 - Б) гуманістичної психотерапії;
 - В) раціональної психотерапії;
 - Г) психодинамічної психотерапії.

9. Загальна гіпербулія є проявом:
- А) шизофренії
 - Б) епілепсії
 - В) туберкульозної інтоксикації
10. Хворий постійно надмірно витрачає сили й енергію на боротьбу з нереальними ворогами - це прояви:
- А) шизофренії
 - Б) парафренної психопатії
 - В) паранояльної психопатії
11. Загальна гіпербулія не є проявом:
- А) маніакально-депресивного психозу
 - Б) циклотимії
 - В) шизофренії
12. Яке з наведених тверджень пояснює вивчення психіки в онтогенезі? Онтогенез – це:
- А) розвиток психіки тварин, еволюція світу живих істот від найпростіших до людини;
 - Б) цілісний індивідуальний процес становлення людини як організму, як свідомої суспільної істоти, як особистості;
 - В) історичний розвиток суспільства;
 - Г) вивчення психіки в розвитку.
13. Термін «біоетика» був запропонований:
- А) Поттером;
 - Б) Хайдеггером;
 - В) Доссе;
 - Г) Юдіним.
14. Концепцію «органних неврозів» розробив:
- А) Френч;
 - Б) Енгель;
 - В) Вітковер;
 - Г) Дойч.
15. Концепцію «органних неврозів» розробив:
- А) Френч;
 - Б) Енгель;
 - В) Вітковер;
 - Г) Дойч.
16. Модель Гіппократа базується на принципі:
- А) «роби добре»;
 - Б) ««не нашкод»»;
 - В) «дотримуйся обов'язку»;
 - Г) «поважай права та переваги особистості».
17. Тривога – це емоція:
- А) пов'язана з переживанням тривалих неприємностей;

- Б) спрямована на майбутнє, пов'язана з передбаченням можливих невдач;
- В) пов'язана з переживанням попередніх втрат та образ;
- Г) яка супроводжується переживаннями будь-якої негативної події.
18. Для депресивного хворого характерне:
- А) бліде маскоподібне обличчя;
- Б) багата виразна міміка обличчя;
- В) асиметрія у мимічних реакціях;
- Г) міміка скорботи.
19. Прискорена мова частіше характеризує:
- А) депресивного пацієнта;
- Б) хворого з іпохондричними переживаннями;
- В) тривожного пацієнта;
- Г) особу, яка демонструє поведінку симуляції.
20. Голосна мова найчастіше відмічається у:
- А) осіб астено-невротичного рівня;
- Б) хворих з елементами нав'язливості;
- В) хворих з іпохондричними переживаннями;
- Г) пацієнтів в гіпоманіакальному стані.
21. Адаптація пацієнта до умов стаціонару триває приблизно:
- А) близько 5 днів;
- Б) близько 2 тижнів;
- В) перші два дні госпіталізації;
- Г) 15 днів.
22. Поведінка агравації характеризується:
- А) свідомим відображенням симптомів відсутньої хвороби;
- Б) зменшенням симптомів хвороби;
- В) перебільшенням симптомів хвороби;
- Г) неусвідомленням симптомів хвороби.
23. В структурі внутрішньої картини хвороби виокремлюють наступні основні компоненти:
- А) сенситивний та емоційний;
- Б) емоційний та раціональний;
- В) емоційний, раціональний та мотиваційний;
- Г) сенситивний, емоційний, раціональний і мотиваційний.
24. Адаптивні механізми, які спрямовані на редукцію патогенної емоційної напруги, що охороняють від хворобливих почуттів та спогадів, а також від подальшого розвитку психологічних та фізіологічних порушень, називають:
- А) копінг-механізмами;
- Б) механізмами психологічного захисту;
- В) компенсаторними психологічними механізмами;
- Г) адаптивними психологічними реакціями.
25. Іпохондрія – це:

- А) хворобливо перебільшена турбота за своє здоров'я;
- Б) страх перед соціальними наслідками хвороби;
- В) небажання виліковуватися;
- Г) отримання користі від захворювання.

26. До “важких” відносять пацієнтів, які мають:

- А) епілептоїдні риси;
- Б) депресивні риси суїцидальною спрямованістю;
- В) гіпертичні риси;
- Г) астено-невротичні риси.

Питання до екзамену

Загальні поняття та терміни в клінічній психології.

2. Предмет, задачі та методи дисципліни “Клінічна психологія”.

3. Історичний нарис розвитку клінічної психології.

4. Основні поняття у клінічній психології.

5. Загальні принципи функціонування мозку людини.

6. Методологічні принципи клінічної психології.

7. Методи психологічного дослідження у клініці.

8. Психологічний супровід діагностичного та терапевтичного процесу.

9. Психологія діагностичного процесу.

10. Психологія терапевтичного процесу.

11. Поняття дизонтогенії та основні види дизонтогенезу.

12. Регресія, ретардація, асинхронія, форми прояву.

13. Види асинхроній, характеристика.

14. Основні прояви асинхронній.

15. Основні категорії дітей із особливими потребами.

16. Співвідношення соціального та біологічного у виникненні психічних порушень у дітей.

17. Психологічна характеристика дітей при різних формах дизонтогеній. 18. Психологічні особливості дітей із особливими потребами інтелекту.

19. Патохарактерологічне формування особистості.

20. Психопатія як дизонтогенія емоцій, характеристика, класифікація, форми прояву.

21. Дисгармонічний психічний розвиток.

22. Дисгармонічний та психогенно-обумовлений інфантилізм.

23. Синдром раннього дитячого аутизму.

24. Патохарактерологічне формування особистості.

25. Психологічна характеристика поведінки відхилення.

26. Поняття поведінки відхилення.

27. Критерії відмежовування патологічних форм девіантної поведінки від непатологічних.

28. Клініко-фізіологічні основи поведінки відхилення.

29. Патохарактерологічні реакції у дітей та підлітків, характеристика.

30. Психогенне патохарактерологічне формування особистості.

31. Диференціація психопатій та патохарактерологічних форм особистості.

32. Фактори формування розладів поведінки.

33. Соціально-психологічні фактори поведінки відхилення.

34. Поняття адиктивної поведінки.

35. Психологічні особливості осіб із адитивною поведінкою.

36. Основні форми поведінки відхилення.

37. Сексуальні девіації, характеристика.

38. Взаємозв'язок клінічної психології з іншими науками.

39. Етика в клінічній психології, основні моделі, характеристика.
40. Психосоматична єдність людини, характеристика складових компонентів.
41. Характеристика психопатологічних синдромів.
42. Психомоторне збудження, характеристика.
43. Диференціація прояву порушень сприймання при органічних ураженнях ЦНС та психічних захворюваннях.
44. Диференціація прояву порушень мислення при органічних ураженнях ЦНС та психічних захворюваннях.
45. Диференціація прояву порушень пам'яті при органічних ураженнях ЦНС та психічних захворюваннях.
46. Диференціація прояву порушень уваги при органічних ураженнях ЦНС та психічних захворюваннях.
47. Диференціація прояву порушень свідомості при органічних ураженнях ЦНС та психічних захворюваннях.
48. Диференціація прояву порушень емоцій при органічних ураженнях ЦНС та психічних захворюваннях.
49. Диференціація прояву порушень вольових процесів при органічних ураженнях ЦНС та психічних захворюваннях.
50. Психологічні особливості прояву токсикоманії та наркоманії.
51. Психопатизація, особливості перебігу.
52. Основні форми прояву поведінки відхилення, характеристика.
53. Критерії відмежування патологічних форм девіантної поведінки від непатологічних.
54. Характеристика перебігу психопатій.
55. Характеристика основних типів неправильного виховання, що впливають на прояви психопатії.
56. Основні прояви психічної деривації.
57. Порушення психічних процесів та розлади особистості при епілептичній хворобі.
58. Психосимптоматика хронічних неінфекційних захворювань у дітей.
59. Психосоматичні аспекти болю, характеристика.
60. Основні групи психологічних факторів впливу у перебігу соматичних розладах.

Рекомендована література

Основна література

1. Бакаєв С.Д. Клінічна нейропсихологія: *навч. посібник*. К.: Вища шк., 2022. 220с.
2. Заболотна А.В. Нейропсихологія: *підручник*. К.: Вища шк., 2022. 398с.
3. Загорна Є.Є. Основи патопсихології: *навч. посібник*. К.: "Професіонал", 2018. 200 с.
4. Савенкова І.І. Клінічна психологія: *навчальний посібник*. 3-е видання. Херсон: ООО «Айлант», 2021. 320с.
5. Савенкова І.І. Нейропсихологія: *навчально-методичний посібник*. Миколаїв: МНУ, 2021. 220с.
6. Савенкова І.І. Патопсихологія: *навч.-метод. посібник*. 2-е видання. Миколаїв: МНУ, 2020. 220с.

Допоміжна

1. Savenkova I. The Psychology of Time: *tutorial*. Mykolaiv: Ilion, 2020. 240s.
2. Savenkova I. Psychosomatics: *tutorial*. Mykolaiv: Ilion, 2020. 180s.
3. Савенкова І.І. Хронопсихологічне прогнозування інтелекту дитини з особливими потребами. *Трансформаційні зміни особистості студентської молоді засобами професійної освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю*. Наукове видання. Миколаїв: ІЛІОН, 2020. 47-49.
4. Савенкова І.І. Хронопсихологічне прогнозування інтелекту дитини з особливими потребами. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. 2020. № 1 (19). С. 121-126.
5. Савенкова І.І. Дизонтогенез розумового розвитку дітей молодшого шкільного віку з позиції психології часу. *Технології розвитку інтелекту*. Том 3, № 4 (25), 2021.
6. Чуєва С.К. Нейропсихологія: *методичні рекомендації*. К.: Вища шк., 2020. 98с.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України: URL : <http://www.mon.gov.ua>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Одеська національна наукова бібліотека : URL : <http://odnb.odessa.ua/>.
4. Бібліотека Університету Ушинського : URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>